

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О.М. БЕКЕТОВА

ГНАТЕНКО МАРИНА КОСТЯНТИНІВНА

УДК 330.341.1: 332.1

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2017

Дисертація на правах рукопису.

Робота виконана у Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Кондратенко Наталія Олегівна,
Харківський національний
університет міського господарства
імені О.М. Бекетова,
професор кафедри менеджменту і
адміністрування.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Гонта Олена Іванівна,
Чернігівський національний
технологічний університет,
Навчально-науковий інститут
економіки,
директор;

доктор економічних наук, професор
Бубенко Павло Трохимович,
Північно-Східний науковий центр
НАН і МОН України,
директор.

Захист відбудеться «07» грудня 2017 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова Міністерства освіти і науки України за адресою: 61002, Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17, зал засідань Вченої ради (конференц-зал № 1).

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова за адресою: 61002, Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17.

Автореферат розісланий «07» листопада 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.В. Кадничанський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертації. Активізація інноваційної діяльності є одним з провідних і найбільш продуктивних напрямків забезпечення сталого розвитку економіки регіонів України, поліпшення конкурентоспроможності товарів і послуг вітчизняного виробництва, вирішення низки складних соціальних та економічних проблем, підвищення добробуту населення, тощо. Інноваційні перетворення, які є складовою даних процесів, послідовно охоплюють складний комплекс соціально-економічних відносин, що здійснюються на міжнародному, національному, регіональному та підприємницькому рівнях. Проте, саме в межах регіонів, де заходи щодо стимулювання інноваційних трансформацій набувають цільову орієнтацію на конкретні суб'єкти господарювання, відбувається формування потужного наукового потенціалу інтенсифікації розвитку фундаментальних та прикладних наукових досліджень, підвищення освітнього рівня економічно-активного населення, зміцнення технологічної бази виробництва, підвищення добробуту та забезпечення високої якості життя населення.

Цілеспрямований характер заходів щодо активізації інноваційної діяльності, які реалізуються в межах адміністративної території, надає змогу обґрунтованого вибору варіанту здійснення структурно-інноваційних трансформацій із урахуванням умов господарювання та наслідків перетворень для економіки регіону.

Вирішення проблем організації наукового та інноваційного розвитку регіонів України слугує підґрунтям комплексного оцінювання та подальшого планування науково-інноваційного потенціалу, який є умовою оптимізації витрат на фінансування досліджень та формування дієвого механізму інтеграційного співробітництва всіх учасників науково-інноваційного розвитку для подальшої комерціалізації результатів наукових досліджень.

Вивчення закономірностей інноваційного розвитку є одним із провідних напрямків економічних досліджень, концептуальні засади яких було сформовано у наукових працях видатних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, таких як В. Геєць, А. Гриньов, В. Данилов-Данильян, С. Ілляшенко, О. Кузьмін, Т. Момот, М. Новікова, Н. Нурєєв, А. Прігожин, Б. Санто, М. Туган-Барановський, А. Урсул, Р. Фатхуддінов, А. Чендлер, Й. Шумпетер та ін. Різні аспекти організації та управління регіональною інноваційно-інвестиційною діяльністю розглядалися у роботах В. Бабаєва, О. Балацького, П. Бубенка, О. Биякова, В. Гейця, О. Гонти, А. Гойко, В. Дубницького, М. Кизима, Н. Кондратенко, О. Мазур, Л. Масловської, М. Манілича, Н. Чухрай, Л. Шутенка та ін. В наукових дослідженнях змістовно обґрунтовано необхідність використання стратегічного підходу до організації інноваційної діяльності на регіональному рівні, що обумовлено комплексним характером інновацій, які необхідні для забезпечення сталого розвитку регіонального науково-виробничого комплексу; багатоцільовою спрямованістю інноваційного процесу та тісним зв'язком комплексу цілей інноваційної діяльності зі стратегічними цілями соціально-економічного розвитку регіону; багатоваріантністю вибору інновацій; довгостроковим характером результатів інноваційної діяльності та ін.

Проте, деякі важливі аспекти формування теоретико-методичного підґрунтя і практичної бази розвитку інноваційної діяльності в регіоні в умовах структурно-технологічних трансформацій економіки досі не дістали належного висвітлення.

Насамперед, це стосується дослідження організаційних аспектів активізації інноваційної діяльності на регіональному рівні, орієнтованої на створення дієвих стимулів для розвитку інноваційного співробітництва, реалізацію інноваційно-інвестиційних проектів, забезпечення пропорційності розбудови інституціональних та інфраструктурних складових інноваційних процесів у регіоні.

Актуальність та значення цих питань для активізації процесів розвитку інноваційної діяльності у регіонах України обумовили вибір теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний у дисертації напрямок досліджень відповідає тематичній спрямованості наукових розробок в рамках науково-дослідних робіт, що проводилися Харківським національним університетом міського господарства імені О. М. Бекетова за темами: «Вдосконалення менеджменту підприємств системи життєзабезпечення міст України» (держ. реєстр. № 0113U000575, 2010 р.), де автором розглянуто методичні основи управління процесами інноваційного розвитку регіону; «Регулювання соціально-економічного розвитку міського комплексу: теорія, методологія, практика» (держ. реєстр. № 0113U000575, 2013-2015 рр.), де автором розглянуто методичні засади оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів та розроблено рекомендації щодо вибору форм регуляторного впливу на процеси реалізації інноваційно-інвестиційних проектів, а також проаналізовано роль державно-приватного партнерства в модернізації економіки регіонів України, визначено його вплив на ефективність інноваційно-інвестиційних процесів.

В межах госпдоговірної тематики Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова автор брала участь у виконанні дослідницьких робіт за темами: «Оцінка інноваційного потенціалу Харківського регіону» (№ 2354/08, укладено з ТОВ «Каліта-фінанс», 2009 р.) та «Організація регіонального управління інноваційним розвитком» (№ 2577/12, укладено з ФОП Кулалаєв А.В., 2012 р.), де автором виконано обґрунтування вибору інструментів державного регулювання реалізації інноваційних проектів.

Дисертація виконана також у відповідності до тематики науково-дослідних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, зокрема, держбюджетної науково-дослідної роботи за темою «Консолідація обліково-аналітичної інформації в організації управління безпекою інноваційного розвитку великомасштабних економіко-виробничих систем: теорія та методологія», (держ. реєстр. № 0115U002375, 2016 р.), де автором теоретично узагальнено регіональні аспекти оцінки ефективності реалізації інноваційно-інвестиційних проектів екологічної спрямованості та проаналізовано організацію інтеграційної взаємодії учасників регіонального інноваційного процесу.

Метою дисертаційної роботи є теоретичне узагальнення і обґрунтування сучасних методів організації регіонального інноваційного процесу та розробка науково-методичних підходів щодо формування організаційно-економічного забезпечення розвитку інноваційної діяльності в регіоні.

Для досягнення означеної мети в дисертації поставлено та вирішено наступні завдання:

- визначено економічну сутність, зміст та роль регіональної інноваційної

політики у процесах інноваційного розвитку;

- досліджено особливості структурної побудови регіональної інноваційної ділової мережі як специфічної форми організації інноваційного розвитку;

- обґрунтовано вибір форми організації співробітництва між суб'єктами господарювання у ході реалізації інноваційних проектів в регіоні;

- структуровано організацію взаємодії суб'єктів господарювання у процесі інноваційної діяльності з метою забезпечення комплексності і пропорційності розвитку регіонального науково-виробничого комплексу;

- обґрунтовано вибір інструментарію регуляторного впливу на процеси реалізації інноваційних проектів екологічної спрямованості на регіональному рівні;

- обґрунтовано вибір організаційної форми державно-приватного партнерства при реалізації проектів і програм регіонального інноваційного розвитку.

Об'єктом дослідження є процес розвитку інноваційної діяльності на регіональному рівні.

Предмет дослідження – теоретико-методичні підходи та науково-практичні рекомендації щодо формування організаційно-економічного забезпечення розвитку регіональних інноваційних процесів.

Методи дослідження. Теоретичну та методичну основу проведеного дослідження склали сучасні наукові концепції та теоретичні розробки з питань розбудови форм та підвищення ефективності інтеграційної взаємодії учасників регіонального інноваційного співробітництва.

Дослідження виконано з використанням широкого спектру загальних і спеціальних наукових методів, таких як: *порівняння й аналізу* – для аналізу результатів діяльності та оцінки стану інноваційного потенціалу регіонів України; *логічного узагальнення* – для визначення складових організаційного забезпечення інноваційної діяльності в регіоні та дослідження варіантів побудови параметрів системи організаційного забезпечення інноваційної діяльності; *класифікації* – для упорядкування складу суб'єктів, які здійснюють науково-інноваційну активність в регіоні, а також для систематизації параметрів організаційного забезпечення регіональної інноваційної діяльності; *аналогії, контент-аналізу, методу наукової абстракції* – для подальшого розвитку теоретичних та методичних положень щодо розробки регіональної інноваційної політики для забезпечення реалізації пріоритетних напрямів наукового та інноваційного розвитку; *морфологічного аналізу* – для узагальнення теоретичних підходів щодо визначення сутності понятійно-категоріального апарату предметної сфери організації регіональної інноваційної діяльності; *економіко-статистичного аналізу та графічного методу* – для визначення тенденцій розвитку, оцінки динаміки, структури й соціально-економічної результативності та ефективності процесів соціально-економічного та інноваційного розвитку регіонів України.

Інформаційною базою дослідження є закони України, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, дані Міністерства промислової політики України, рішення регіональних органів влади, матеріали Державної служби статистики України, бібліографічні джерела, результати власних досліджень та розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у наступному:

удосконалено:

теоретичне обґрунтування економічної сутності, змісту та ролі регіональної інноваційної політики у процесах інноваційного розвитку, яку, на відміну від інших підходів, пропонується розглядати як регламентований комплекс планів та управлінських процедур, що включає до свого складу обґрунтування пріоритетів та цілей регіонального інноваційного процесу, орієнтованого на розвиток промислово-підприємницької сфери в межах адміністративної території, а також визначення форм і методів ресурсного, організаційного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення даного процесу;

структуризацію організаційного забезпечення кластерно-мережевої взаємодії суб'єктів господарювання як складової процесу інноваційної діяльності регіону в аспекті забезпечення комплексності й пропорційності розвитку регіонального науково-виробничого комплексу на основі встановлення параметрів конкурентно-коопераційної взаємодії його елементів, що, на відміну від інших, визначає ефективність функціонування регіональної ділової мережі, структурна організація та механізм дії якої обумовлені потенціалом взаємодії учасників утвореної інтегрованої цілісності у ході реалізації інноваційних проектів, що дозволяє врахувати різні форми конкурентної поведінки учасників ділової мережі;

методичний підхід до вибору інструментів регуляторного впливу на реалізацію інноваційних проектів екологічної спрямованості на регіональному рівні, який, на відміну від існуючих підходів, полягає у визначенні як обов'язкової умови загального еколого-економічного ефекту від їх реалізації, що дозволяє обирати найбільш доцільні форми державного регулювання процесу впровадження регіональних інноваційних проектів;

дістали подальшого розвитку:

теоретичне обґрунтування сутності та особливостей структурної побудови регіональної інноваційної ділової мережі як специфічної форми організації інноваційного розвитку, яку, на відміну від інших способів локалізації інноваційної діяльності, пропонується розглядати як єдину скоординовану відкриту саморегулюючу систему, засновану на балансі конкурентно-коопераційній взаємодії, що дає змогу враховувати відмінності у характері та якості інтеграційного співробітництва між суб'єктами господарювання різних галузей та секторів регіональної економіки, які являють собою ланки єдиного науково-виробничого циклу генерації та впровадження інновацій, з різним рівнем економічного розвитку;

методичний підхід щодо вибору форми організації співробітництва між суб'єктами господарювання у ході реалізації регіональних інноваційних проектів та упорядкування складу учасників, відмінність якого від інших полягає в оцінці ефективності їх діяльності в межах регіонального господарського комплексу, що дозволяє розробити рекомендації щодо упорядкування складу учасників та корегувати вимоги до них;

підхід щодо вибору організаційної форми побудови та реалізації державно-приватного партнерства (ДПП) у ході здійснення проектів і програм регіонального інноваційного розвитку, відмінність якого полягає у визначенні взаємозв'язку між організаційною формою ДПП та параметрами проектів і програм, які пропонуються

до реалізації, що дозволяє підвищити результативність взаємодії на рівні державних і місцевих органів влади, широкого кола населення регіону, підприємств та установ при вирішенні проблем регіонального розвитку.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що обґрунтовані теоретичні положення та розроблені методичні підходи доведено до рівня практичних рекомендацій, які можуть бути використані для удосконалення процесу активізації розвитку інноваційної діяльності регіонів України та збагатять методичну і організаційну базу розробки ефективних механізмів співпраці та співробітництва регіональних науково-виробничих комплексів.

Наукові результати дисертаційної роботи використані: Департаментом економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 06-27/4188 від 28.07.2016 р.) при підготовці аналітичних матеріалів з питань формування регіональної політики області; Громадською спілкою «Слобожанські стратегії» (довідка про впровадження № 1/01-41 від 28.04.2017 р.) при підготовці експертно-аналітичних матеріалів та пропозицій для політиків, спрямованих на здійснення державних, регіональних і місцевих програм; в навчальному процесі ХНУМГ імені О.М. Бекетова при викладанні дисциплін «Менеджмент і адміністрування (Управління інноваціями)», «Інвестиційний менеджмент» (довідка про впровадження № 2571 від 08.09.2016 р.).

Апробація результатів роботи. Основні результати досліджень, висновки і рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: XXXV науково-технічній конференції викладачів, аспірантів та співробітників Харківської національної академії міського господарства (м. Харків, 2010 р.), II міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії інноваційного розвитку: бізнес, наука, освіта» (м. Харків, 2010 р.), II міжнародній науково-практичній конференції «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (м. Харків, 2010 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни» (м. Макіївка, 2011 р.), III міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта» (м. Харків, 2011 р.), XXXVI науково-технічній конференції викладачів, аспірантів та співробітників Харківської національної академії міського господарства (м. Харків, 2012 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Формування конкурентоспроможної економіки: теоретичні, методичні та практичні засади: матеріали» (м. Тернопіль, 2012 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Менеджмент міського та регіонального розвитку» (м. Харків, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економічний розвиток України в сучасному просторі і часі» (м. Харків, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі» (м. Тернопіль, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економічних наук» (м. Запоріжжя, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції для студентів, аспірантів та молодих учених «Реформування економіки держави та регіонів: технологічні та економічні аспекти» (м. Київ, 2015 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічні та

інноваційно-інвестиційні процеси: стан та розвиток» (м. Одеса, 2016 р.), Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Сталий розвиток в умовах глобальних викликів» (м. Харків, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» (м. Одеса, 2017 р.).

Публікації основних положень дисертаційної роботи представлені в 31 науковій праці. Загальний обсяг публікацій, що належить автору, становить 8,86 ум.-друк. арк. Серед них – розділи у 3 колективних монографіях у співавторстві (особисто автору належить 1,95 ум.-друк. арк.); 10 статей у наукових фахових виданнях (з них 9 – одноосібні, загальним обсягом 4,6 ум.-друк. арк.), 3 статті – у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 15 – тез доповідей у матеріалах конференцій.

Структура й обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і викладена на 295 сторінках, у тому числі основний текст складає 198 сторінок, який включає 33 таблиці, 21 рисунок. Список використаних джерел налічує 335 найменувань і викладено на 30 сторінках. Робота включає 19 додатків, що представлені на 67 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито зв'язок роботи із науковими програмами, планами та визначено наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні основи розвитку інноваційної діяльності регіону» узагальнено закономірності інноваційного економічного розвитку в умовах ринкових відносин, визначено організаційні форми та методи державної підтримки регіонального інноваційного розвитку, визначено сутність та особливості структурної побудови регіональної інноваційної ділової мережі.

Інноваційна діяльність (ІД) та інноваційний розвиток (ІР) є складними соціально-економічними процесами, в ході яких здійснюється удосконалення виробничих сил суспільства на засадах впровадження у практику господарювання новітніх досягнень науки і техніки. На регіональному рівні розвиток ІД являє собою складний динамічний процес структурно-інноваційних трансформацій (СІТ) в межах певного регіону, здійснення яких ґрунтується на відповідних принципах, що враховують генезис виникнення та закономірності функціонування господарської системи даної території, реалізується в різних сферах, що виокремлюються за характером і специфікою соціально-економічних відносин в рамках даної господарської системи та набувають конкретного вияву у певних формах взаємодії між надзвичайно широким колом суб'єктів таких відносин.

Регіональне управління СІТ пов'язане, в першу чергу, з обґрунтуванням вибору форм державної підтримки та стимулюванням внутрішніх перетворень на рівні суб'єктів господарювання у регіоні. При регіональному підході ця підтримка має здійснюватися з урахуванням широкого кола факторів, таких як: державні пріоритети та стратегічні цілі регіонального розвитку; інвестиційні можливості, фінансовий стан, ресурсні потреби суб'єктів господарювання; сформований в

межах території науково-технічний потенціал та стан інфраструктури інноваційної діяльності; наявні параметри людського потенціалу регіону; можливі наслідки закриття або перепрофілювання виробництва для соціально-економічного стану території та ін. Головною метою регіонального управління СІТ є створення на рівні окремих адміністративно-територіальних одиниць організаційних, економічних, інформаційних, правових та інших необхідних умов для успішної реалізації інноваційних перетворень на рівні конкретних учасників.

Державна підтримка регіонального інноваційного розвитку (PIР) може здійснюватися на основі використання адміністративно-правових, економічних та організаційних методів, які безпосередньо впливають на об'єкти управління. Забезпечення результативності такого впливу у значній мірі залежить від плідної співпраці та взаємодії державних та регіональних органів влади, суспільства, установ та суб'єктів господарювання при вирішенні проблем PIР на засадах ДПП як одного з ключових елементів створення в межах певної території системи інституціонального та інфраструктурного забезпечення активізації інноваційної діяльності.

Формування ефективно діючого ДПП, орієнтованого на підтримку та розвиток інноваційних процесів в рамках регіонального господарського комплексу (РГК), передбачає, насамперед, розширення державної підтримки програм поглиблення інтеграційного співробітництва суб'єктів РГК, у т.ч. на базі впровадження інноваційних кластерів як інструментів такого роду взаємодії. Звичайно кластерні утворення формуються на основі віднесення до їхнього складу суб'єктів господарювання, що здійснюють певний вид економічної діяльності, належать до певної галузі економіки або підприємницька активність яких орієнтована на певний товарний ринок чи його окремі сегменти. В рамках такого підходу, що визначається моногалузевим або моноринковим характером, потенціал впровадження певних інновацій в регіональному контексті також буде обмежуватися рамками сукупності суб'єктів господарювання, що належать до однієї галузі.

Такого роду обмеження не у повній мірі відповідає як економічним параметрам сучасних інновацій, для значної кількості яких можливості продуктивного впровадження виходять за рамки окремих виробничих процесів, так і існуючим на регіональному рівні вимогам розбудови системи інституціонального та інфраструктурного забезпечення активізації інноваційних процесів на основі ДПП. Тому більш продуктивним з точки зору зосередження звичайно обмежених ресурсів (фінансових, кадрових та ін.) у цій сфері на досягненні найбільш високого рівня ефективності реалізації дійсно пріоритетних інноваційних проектів (ІП) в регіоні здається розширення кластерно-інтеграційної концепції організації регіонального управління ІД в рамках регіональної інноваційної ділової мережі (РІДМ) як специфічної для умов структурно-інноваційної трансформації національної економіки форми організації інноваційного розвитку.

Сутність та особливості структурної побудови РІДМ пропонується розглядати як єдину скоординовану відкриту саморегулюючу систему, засновану на балансі конкурентно-коопераційній взаємодії, що дає змогу враховувати відмінності у характері та якості інтеграційного співробітництва між суб'єктами господарювання різних галузей та секторів регіональної економіки, які являють собою ланки

єдиного науково-виробничого циклу генерації та впровадження інновацій, з різним рівнем економічного розвитку. Реалізація мережевого підходу до організації регіональної інноваційної діяльності базується на орієнтації на сукупність партнерських відносин уздовж ланцюжка створення нової вартості в результаті впровадження певного роду нововведень, а не лише на одного окремого ініціатора інноваційної активності. Структурна організація РІДМ визначається потенціалом взаємодії учасників утвореної інтегрованої цілісності при реалізації інноваційних проектів, що дозволяє врахувати різні форми конкурентної поведінки учасників РІДМ.

У другому розділі «Дослідження інноваційного потенціалу та тенденцій активізації інноваційної діяльності в регіонах України» дано оцінку інноваційної активності та визначено напрямки активізації ІД в регіонах України, проведено аналіз інноваційного потенціалу та визначено можливості державної підтримки наукового та інноваційного розвитку регіонів України, запропоновано методичний підхід до вибору інструментів регуляторного впливу на реалізацію інноваційних проектів екологічної спрямованості на регіональному рівні, обґрунтовано методичні положення щодо вибору форми організації співробітництва між суб'єктами господарювання, виконано оцінку ефективності їх діяльності в межах РГК.

Активізація процесів структурно-інноваційних трансформацій виступає обов'язковою передумовою швидкої інтеграції національної економіки до глобальної системи господарських відносин та забезпечення стабільного економічного зростання в Україні. Проведений аналіз тенденцій розвитку наукової та ІД в регіонах та Україні в цілому за період 2007-2015 рр. засвідчив той факт, що на цей час відбулось значне скорочення інфраструктури наукової та інноваційної сфер держави. Наявність тісного зв'язку між показниками інноваційної активності та валовим внутрішнім продуктом держави та її регіонів підтверджується результатами статистичного аналізу (рис. 1).

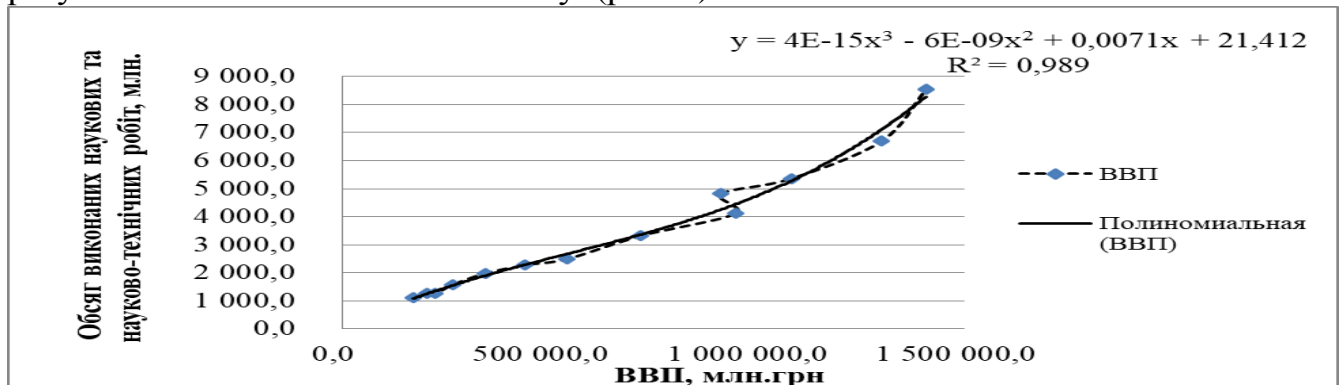

Рис.1. Залежність між ВВП України та обсягом наукових та науково-технічних робіт

Доведена також наявність залежності між витратами на інноваційну діяльність та показником ВВП, (рис.2).

Проте, навіть зменшення кількості наукових організацій та чисельності наукових фахівців здатне сприятливо вплинути на формування потужного науково-технічного потенціалу регіонів України за умови стабільного та достатнього рівня фінансування наукової сфери.

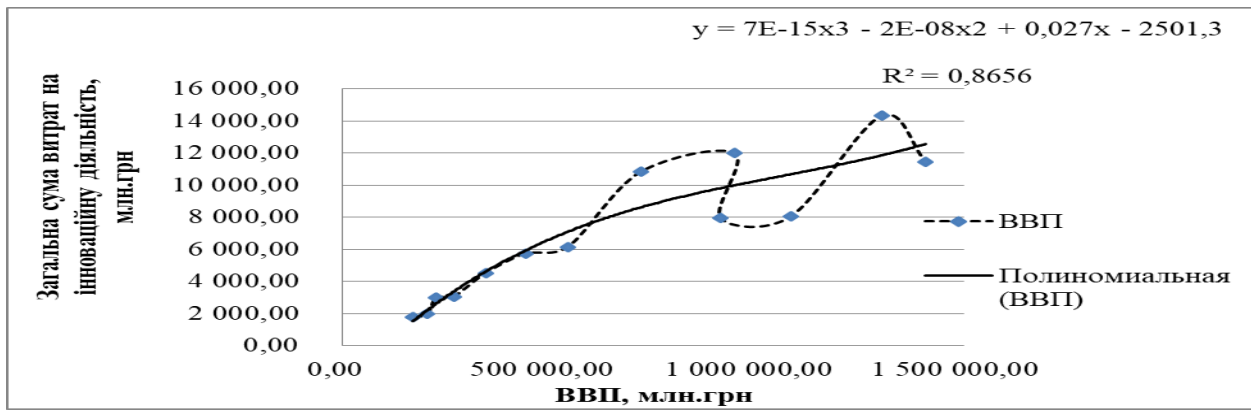

Рис. 2. Залежність ВВП України від загальної суми витрат на інноваційну діяльність

Тому подолання технологічного відставання в промисловості та інших сферах господарського комплексу України, а також технологічної залежності від розвинутих держав світу залежить від того, які критерії, шляхи, засоби та ресурси будуть визначатись для досягнення цієї мети.

Оцінка ефективності впровадження нововведень в процесі прийняття інноваційно-інвестиційних проектів (ІІП) являє собою один з найбільш відповідальних етапів, важливість якого обумовлена необхідністю забезпечення оптимальності розподілу обмежених організаційних та економічних ресурсів суб'єктів господарювання, достовірного передбачення термінів повернення вкладеного капіталу та темпів й пропорцій їх розвитку.

Для запобігання виникненню протиріч між регіональними та підприємницькими цілями при реалізації ІІП запропоновано використання системи показників, яка враховує регіональні пріоритети економічного, виробничо-технологічного, екологічного, соціального, освітньо-наукового та бюджетного характеру.

У дослідженні результати застосування запропонованого методичного підходу до оцінки науково-технічного та інноваційного рівнів регіонального розвитку довели, що географічно близько розташовані регіони досить помітно відрізняються науково-технічним і інноваційним рівнями розвитку та не можуть входити до одного економічного кластеру, оскільки формування кластерів інноваційної та наукової діяльності переважно пов'язане зі спеціалізацією за конкретними напрямками діяльності.

Для розрахунку відстані між об'єктами (регіонами) в дослідженні обрано евклідову відстань:

$$d_{ij} = \sqrt{\sum_{k=1}^n x_{ik} - x_{jk}^2}, \quad i, j = \overline{1, m}, \quad k = \overline{1, n}; \quad (1)$$

де d_{ij} – відстань між i -м та j -м об'єктами;

x_i, x_j – вектори значень показників для i -го та j -го об'єктів;

x_{ik}, x_{jk} – значення k -го показника відповідно для i -го та j -го об'єктів;

Отримані значення інтегральних показників науково-технічного та інноваційного розвитку регіонів України дозволили виділити потужні та найбільш перспективні регіони-лідери (табл. 1).

Розподіл регіонів на кластери за рівнем науково-технічного та інноваційного розвитку (НТІР)

Роки	Кластер		
	1 (високий рівень НТІР)	2 (середній рівень НТІР)	3 (низький рівень НТІР)
2011	Дніпропетровська, Донецька, Одеська, Харківська, м.Київ	Запорізька, Львівська, Київська, АРК	Чернігівська, Луганська, Чернівецька, Херсонська, Черкаська, Кіровоградська, Житомирська, Хмельницька, Рівненська, Закарпатська, Волинська, Полтавська, Миколаївська, Івано-Франківська, Вінницька, Сумська, Тернопільська
2012	Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Одеська, м.Київ	Київська, Полтавська, АРК, Луганська	Запорізька, Чернігівська, Чернівецька, Черкаська, Херсонська, Тернопільська, Рівненська, Хмельницька, Закарпатська, Кіровоградська, Житомирська, Сумська, Волинська, Миколаївська, Івано-Франківська, Вінницька, Львівська
2013	Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Одеська, м.Київ	Київська, Львівська, Запорізька, Луганська	Сумська, Кіровоградська, Рівненська, Закарпатська, Чернівецька, Черкаська, Херсонська, Хмельницька, Житомирська, Волинська, Івано-Франківська, Вінницька, Тернопільська, Чернігівська, Полтавська, Миколаївська, АРК
2014	Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Одеська, м. Київ	Київська, Львівська, Запорізька	Сумська, Кіровоградська, Рівненська, Закарпатська, Чернівецька, Черкаська, Херсонська, Хмельницька, Житомирська, Волинська, Івано-Франківська, Вінницька, Тернопільська, Чернігівська, Полтавська, Миколаївська, АРК, Луганська
2015	Дніпропетровська, Харківська, Одеська, Львівська, м. Київ	Київська, Кіровоградська, Запорізька, Житомирська, Чернігівська, Херсонська, Сумська, Полтавська, Донецька	Волинська, Луганська, Закарпатська, Тернопільська, Вінницька, Миколаївська, Рівненська, Івано-Франківська, Чернівецька, Черкаська, Хмельницька

Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності є одним з провідних і найбільш дієвих напрямків вирішення екологічних проблем сучасного промислового виробництва на регіональному рівні.

Запропоновано авторський підхід до вибору інструментів регуляторного впливу на реалізацію інноваційних проектів екологічної спрямованості на регіональному рівні, який вбачає наявність економічного й екологічного ефектів від впровадження інновацій в регіоні, рис. 3.

Для встановлення обсягів екологічного та економічного ефектів від реалізації інноваційних проектів в межах ланцюжку створення нової вартості в рамках регіональних кластерних утворень та регіональних ділових мереж «постачання – виробництво – споживання» запропоновано використання положень концепції енерго-виробничого циклу.

За поданим підходом передбачається диференціація можливих форм державної підтримки інноваційних проектів (прямий екологічний контроль; квотування викидів; ліцензування споживання ресурсів; ліцензування або сертифікація техніки і технології; штрафи і фінансові санкції; регулювання цін; стандартизація

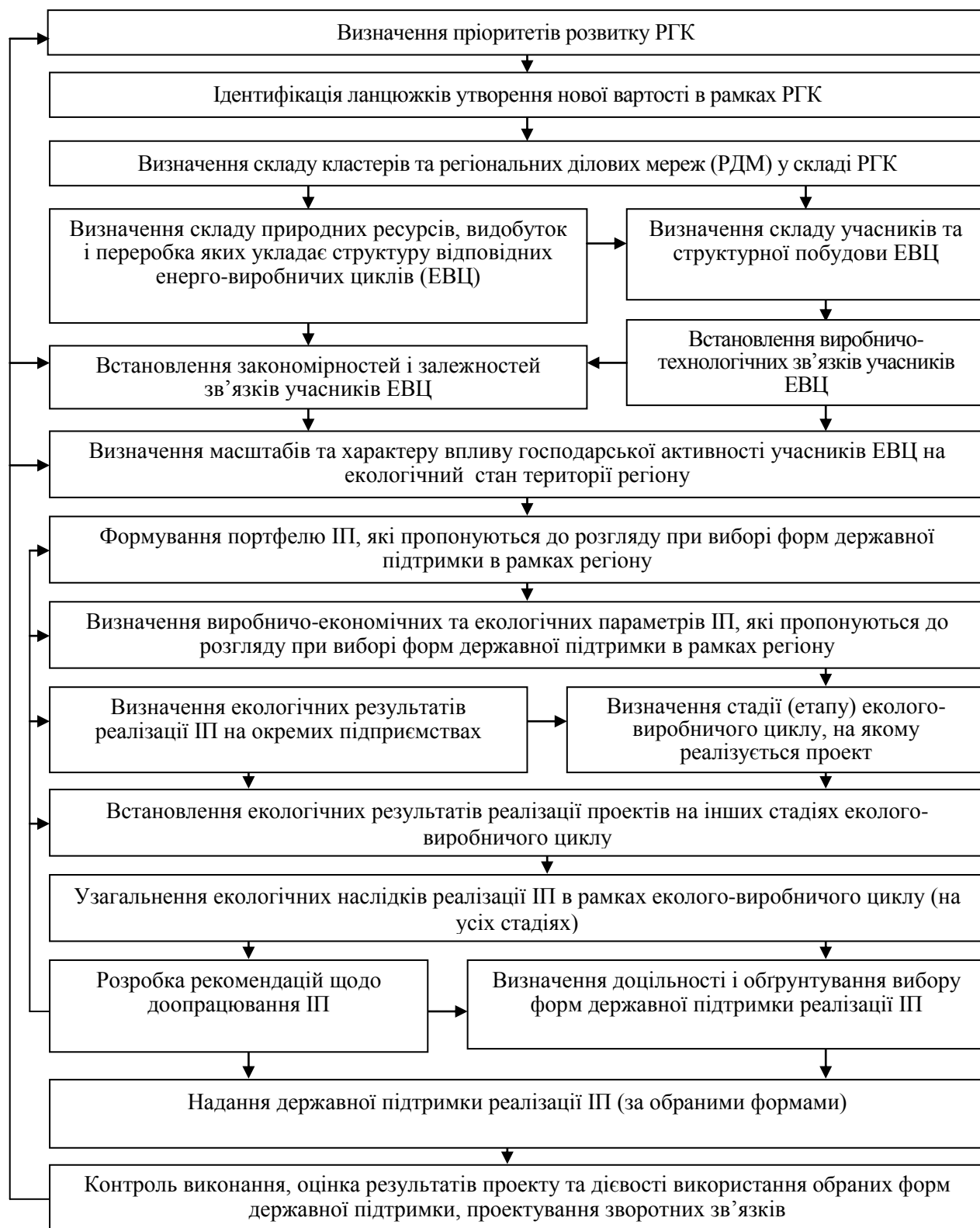

Рис.3. Науково-методичне обґрунтування регіональних форм державної підтримки реалізації інноваційних проектів екологічної спрямованості

техніки і технології; екологічна сертифікація продукції; державне замовлення екологічно чистої продукції; гарантування (пільгове страхування); субсидії; компенсаційні виплати; податкові пільги (або санкції); пільгове кредитування; державне фінансування екологічних заходів; пряме моральне стимулювання на основі визначення основних зон впливу наслідків реалізації цих проектів на

екологічний стан території регіону (за зонами оцінки – небезпечна, нейтральна, позитивна, пріоритетна).

У третьому розділі «**Організаційно-економічне обґрунтування організації регіональної інноваційної діяльності**» теоретично обґрунтовано економічну сутність, зміст та роль регіональної інноваційної політики (РІП) у процесах інноваційного розвитку, проведено структурування організаційного забезпечення кластерно-мережевої взаємодії суб'єктів господарювання як складової процесу ІД регіону в аспекті забезпечення комплексності і пропорційності розвитку регіонального науково-виробничого комплексу на основі встановлення параметрів конкурентно-коопераційної взаємодії його елементів, обґрунтовано вибір організаційної форми побудови та реалізації ДІП у ході здійснення проектів і програм РІП.

Сутність РІП становить система заходів, спрямованих на якісні й кількісні перетворення інституціонального та інфраструктурного забезпечення функціонування та розвитку РГК, що являє собою комплекс заходів, які можуть цілеспрямовано впливати на форми, методи, способи впровадження інновацій у господарську діяльність суб'єктів господарювання.

РІП, як складова частина відповідного стратегічного плану держави, в свою чергу, визначається на основі напрямків і темпів соціально-економічного розвитку регіону, розмірів його бюджету, характеристик внутрішнього конкурентного середовища, екологічної обстановки, ресурсного потенціалу, а також з огляду на потреби власної інвестиційної політики.

РІП являє собою регламентований комплекс планів та управлінських процедур, що включає обґрунтування пріоритетів та цілей регіонального інноваційного процесу, орієнтованого на розвиток промислово-підприємницької сфери території, а також визначення форм і методів ресурсного, організаційного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення даного процесу. У рамках розробки РІП важливим етапом є визначення (в рамках упорядкування складу регіональних кластерів та регіональної ділової мережі РДМ) інноваційних проектів, реалізація яких дозволить досягнути встановлених програмних цілей (рис. 4).

Функціонування РГК має свої певні особливості, що обов'язково мають бути враховані в ході формування РІП. Головними відмінностями, що характеризують РГК та які потенційно здатні ускладнити визначення пріоритетних напрямів виконання функцій органами регіонального управління в процесі розробки та реалізації РІП, є складність існуючої системи господарських відносин, обумовлена не тільки ресурсно-технологічними вимогами забезпечення виробничої кооперації, але й існуючою структурою власності на підприємствах РГК та існуванням загального посилюючого ефекту, що виникає при реалізації мережево-кластерного підходу до відбору інновацій.

Структурування організаційного забезпечення кластерно-мережевої взаємодії суб'єктів господарювання як складової процесу інноваційної діяльності регіону в аспекті забезпечення комплексності і пропорційності розвитку регіонального науково-виробничого комплексу на основі встановлення параметрів конкурентно-коопераційної взаємодії його елементів, визначає ефективність функціонування регіональної ділової мережі, структурна організація та механізм дії якої обумовлені

Рис. 4. Етапи реалізації ІП в системі регіональної інноваційної політики

потенціалом взаємодії учасників утвореної інтегрованої цілісності у ході реалізації інноваційних проектів, що дозволяє врахувати різні форми конкурентної поведінки учасників ділової мережі.

Комплексний аналіз ефективності коопераційного співробітництва, на думку

автора, має складатися з двох основних блоків: загальний аналіз ефективності функціонування ланок РГК (регіональних кластерів або регіональних ділових мереж); оцінка ефекту, що утворюється в межах РГК (регіональних кластерів або регіональних ділових мереж).

Для цього модель процесу взаємодії держави та приватного сектору потребує координації галузевих та державних концепцій, стратегій управління та державних цільових програм (ДЦП). Порядок вибору організаційної форми побудови та реалізації державно-приватного партнерства у ході здійснення проектів і програм регіонального інноваційного розвитку, має відмінність, що полягає в доведенні тісного взаємозв'язку між організаційною формою ДПП та параметрами регіональних проектів і програм, які пропонуються до реалізації.

Визначаючи порядок відбору, підготовки та реалізації програм на основі ДПП, доцільно здійснити ранжування проектів за ступенем їх соціальної значущості та здійснювати відбір не тільки на стадії оцінки концепцій проектів, але й на стадії техніко-економічного обґрунтування за умови обґрунтування бюджетної підтримки проектів з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів (рис. 5).

Для розвитку ДПП зовнішнє середовище формується за рахунок створення відповідної інституціональної інфраструктури, тобто комплексу державних, приватних та змішаних організаційно-управлінських структур, що забезпечують розвиток та ефективне функціонування інституту ДПП на державному та регіональному рівнях, а також правової бази, що регулює його створення та реалізацію.

Особливої уваги потребують засади формування ефективного інституціонального забезпечення та інфраструктури ДПП на регіональному рівні, для чого доцільним є створення координуючої інституції (центру) у сфері реалізації ДПП. На даний час виконання функцій координації дій учасників партнерства є розпорощеним і, залежно від форми реалізації проектів, може бути покладено на різні центральні або регіональні органи влади. Виокремлення функцій координації дій в рамках різних ДПП та делегування управлінської відповідальності за їх виконання на спеціальний орган з цієї точки зору здається доцільним, незалежно від того, як саме організована управлінська структура ДПП в тому чи іншому регіоні, а також відносно реалізації інноваційних проектів будь-якими підприємствами та установами, що пов'язані з організацією ДПП на державному, регіональному, відомчому та інших рівнях управління.

В дослідженні пропонується створення регіонального міжвідомчого колегіального органу із залученням органів місцевої влади, представників суспільних організацій і науково-професійних об'єднань, оскільки цей орган (колегія) відповідатиме за прийняття основних рішень щодо реалізації програм у формі ДПП.

До складу основних напрямків його діяльності запропоновані наступні функції та завдання: стратегічне планування ДПП та удосконалення нормативно-правової бази ДПП на регіональному та міжвідомчому рівнях, розробка цільових програм та комплексних проектів ДПП, як у рамках регіону, так і на міжрегіональному рівні, відбір проектів ДПП для реалізації; усі види експертизи проектів ДПП та моніторинг їх реалізації на регіональному рівні; участь в організації окремих

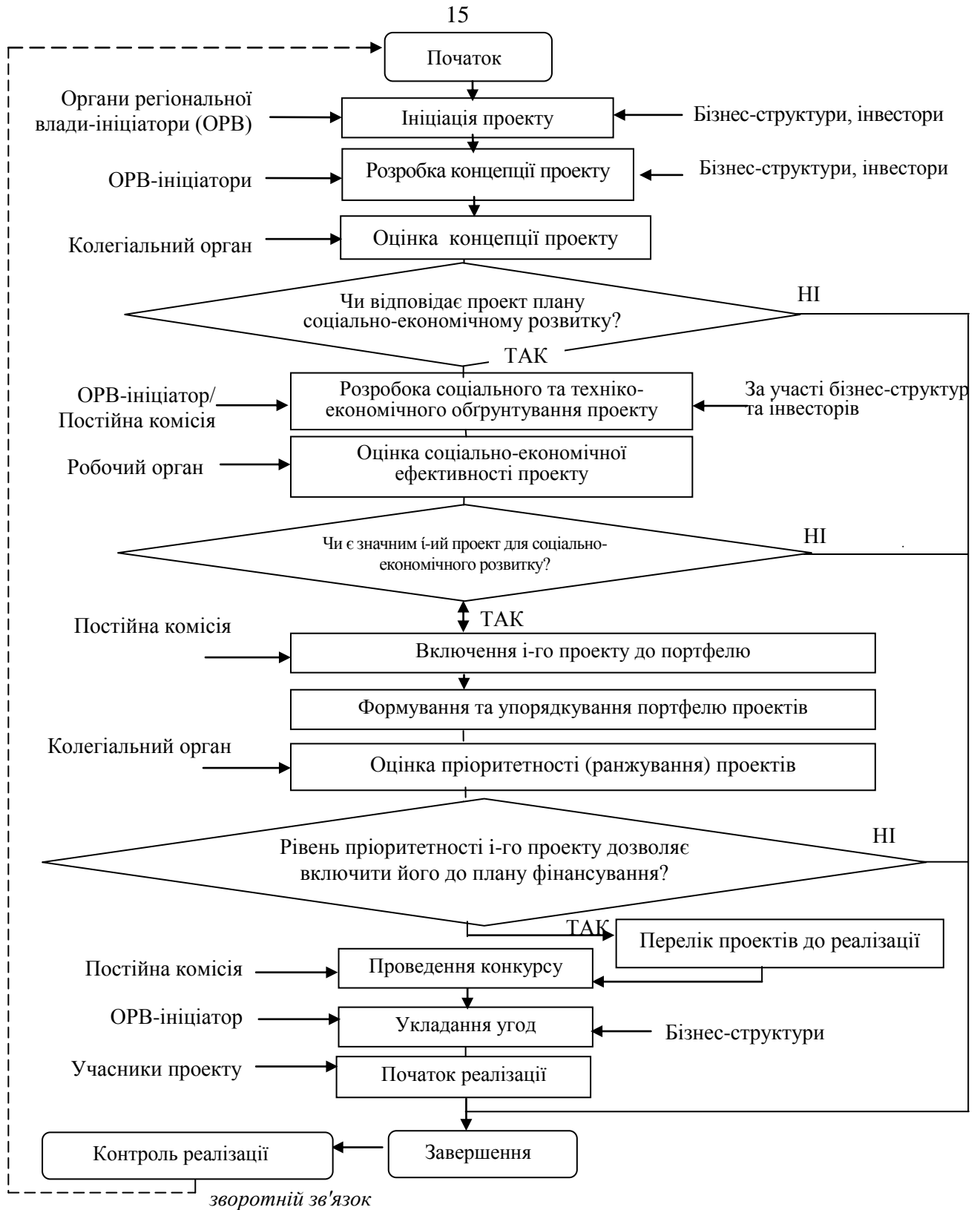

Рис. 5. Порядок підготовки та реалізації проектів регіонального інноваційного розвитку на основі ДПП

аспектів виконання проектів ДПП від імені держави (обґрунтування інвестицій у проекти; розробка схем фінансування; проведення конкурсів на вибір приватних партнерів); методичне та інформаційне забезпечення розвитку ДПП в регіоні.

ВИСНОВКИ

Одержані в ході дослідження результати в сукупності вирішують важливу наукову задачу, пов'язану з розробкою теоретичних і методичних положень, науково-практичних рекомендацій щодо організації розвитку інноваційної діяльності регіону.

1. Інноваційна діяльність регіону та її розвиток є складною динамічною системою, яка ґрунтується на відповідних принципах, що враховують генезис виникнення та закономірності функціонування господарської системи даної території, реалізується в різних сферах, що виокремлюються за характером і специфікою соціально-економічних відносин в рамках даної господарської системи та набувають конкретного вияву у певних формах взаємодії між надзвичайно широким колом суб'єктів таких відносин. Теоретичне обґрунтування економічної сутності, змісту та ролі РІП у процесах інноваційного розвитку дало змогу розглядати її як регламентований комплекс планів та управлінських процедур, що включає до свого складу обґрунтування пріоритетів та цілей регіонального інноваційного процесу, орієнтованого на розвиток промислово-підприємницької сфери в межах адміністративної території, а також визначати форми і методи ресурсного, організаційного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення інноваційного процесу.

2. Регіональна інноваційна політика, що являє собою регламентований комплекс планів та управлінських процедур, включає до свого складу обґрунтування пріоритетів та цілей регіонального інноваційного процесу, орієнтованого на розвиток підприємницької сфери території, а також визначення форм і методів ресурсного, організаційного, інституціонального та інфраструктурного забезпечення даного процесу. На підґрунті цього виконано теоретичне обґрунтування сутності та особливостей структурної побудови регіональної інноваційної ділової мережі, як специфічної форми організації інноваційного розвитку, що, на відміну від інших способів локалізації інноваційної діяльності, пропонується розглядати як єдину скоординовану відкриту саморегулюючу систему, засновану на балансі конкурентно-коопераційній взаємодії учасників. Це дає змогу враховувати відмінності у характері та якості інтеграційного співробітництва між суб'єктами господарювання різних галузей та секторів регіональної економіки, які являють собою ланки єдиного науково-виробничого циклу генерації та впровадження інновацій, з різним рівнем економічного розвитку.

3. Стрижневим принципом побудови регіональних інноваційних ділових мереж є орієнтація на сукупність партнерських відносин уздовж ланцюжка створення нової вартості в результаті впровадження певного роду нововведень, а не лише на одного окремого ініціатора інноваційної активності. На цьому принципі побудовано методичні положення щодо вибору форми організації співробітництва між суб'єктами господарювання в ході реалізації інноваційних проектів в регіоні та складено рекомендації щодо упорядкування складу учасників, відмінність яких полягає у корегуванні змісту вимог до учасників виходячи з результатів оцінки ефективності їх діяльності в межах регіонального господарського комплексу.

4. Мережевий підхід до організації управління регіональною інноваційною діяльністю базується на орієнтації на сукупність партнерських відносин. При цьому кожний суб'єкт господарювання, з яким встановлюються партнерські відносини, розглядається як певна ланка регіональної інноваційної системи. На цих підставах виконано структурування організаційного забезпечення кластерно-мережевої взаємодії

суб'єктів господарювання як складової процесу інноваційної діяльності регіону в аспекті забезпечення комплексності і пропорційності розвитку регіонального науково-виробничого комплексу на основі встановлення параметрів конкурентно-коопераційної взаємодії його елементів. Визначено ефективність функціонування регіональної ділової мережі, структурна організація та механізм дії якої обумовлені потенціалом взаємодії учасників утвореної інтегрованої цілісності в ході реалізації інноваційних проектів, що дозволяє врахувати різні форми конкурентної поведінки учасників.

5. Головною проблемою при виборі форм державної підтримки інноваційних проектів екологічного спрямування стає необхідність консолідованої оцінки загального еколого-економічного ефекту, що виникає на всіх ланках циклу енерго-виробничого циклу, пов'язаного з виготовленням певних видів продукції (товарів, послуг) для задоволення конкретних суспільних та індивідуальних потреб на основі використання певних природних ресурсів. Для встановлення обсягів узагальненого еколого-економічного ефекту реалізації інноваційних проектів у роботі запропоновано методичний підхід до вибору інструментів регуляторного впливу на реалізацію інноваційних проектів екологічної спрямованості на регіональному рівні, що обов'язковою умовою вбачає наявність не лише економічного, але й екологічного ефекту від впровадження інновацій в регіоні, що дало змогу, зокрема у Харківській області, розширити коло учасників проекту.

6. Пошук оптимальних шляхів досягнення цілей інноваційного розвитку регіонального господарського комплексу передбачає вибір організаційної форми побудови та реалізації ДПП у ході здійснення проектів і програм регіонального інноваційного розвитку, відмінність авторського підходу полягає в доведенні тісного взаємозв'язку між організаційною формою ДПП та параметрами регіональних проектів і програм, що пропонуються до реалізації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Розділи у колективних монографіях

1. Гнатенко М. К. Методологічні основи управління процесами інноваційного розвитку регіону // Вдосконалення менеджменту підприємств системи життєзабезпечення міст України: колективна монографія / М.К. Гнатенко, Є.М. Кайлюк, Г. В. Ковалевський та ін. Харків : Форт, 2011. С. 281–293 (0,65 друк. арк.).

2. Гнатенко М. К. Державно-приватне партнерство як фактор забезпечення інноваційної діяльності // Соціально-економічний розвиток території: формування інвестиційної привабливості : кол. моногр. / Карлова О. А., Калашнікова Х. І., Кондратенко Н. О., Шевченко В. В. та ін. Харків, 2016. С.111–123 (1,0 друк. арк.).

3. Gnatenko M., Samoilenko I. Energy service activity in the public sector under public-private partnership // Детермінанти інноваційного розвитку соціально-економічних систем: Монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Храпкіної В.В. Вінниця, 2017. С. 64–74 (0,65 друк. арк./ 0,3 друк. арк.; *внесок автора*: окреслено складники щодо розроблення нормативно-методичної бази стосовно реалізації механізмів державно-приватного партнерства з метою підвищення енергоефективності в бюджетному секторі економіки).

Статті у наукових фахових виданнях України

4. Гнатенко М. К. Державне регулювання інноваційного розвитку // Коммунальное хозяйство городов. Сер.: Экономические науки. 2008. Вып. 82. С. 222–226 (0,3 друк. арк.).

5. Гнатенко М. К. Форми та методи державної підтримки регіонального інноваційного розвитку // Економічний простір : зб. наук. пр. Дніпропетровськ, 2008. № 18. С. 126–134 (0,45 друк. арк.).

6. Гнатенко М. К. Організаційно-методичне забезпечення контролю виконання інноваційних проектів // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. Дніпропетровськ, 2009. Вип. 247: в 6 т. Т. 4. С. 1011–1018 (0,55 друк. арк.).

7. Гнатенко М. К. Регіональні аспекти оцінки ефективності реалізації інноваційно-інвестиційних проектів // Інноваційна економіка : всеукр. наук.-вироб. журн. 2011. № 25. С. 183–189 (0,5 друк. арк.).

8. Гнатенко М. К. Методичне забезпечення оцінки інноваційного потенціалу регіону // Сталій розвиток економіки : міжнар. наук.-вироб. журн. 2011. № 123. С. 147–152 (0,45 друк. арк.).

9. Гнатенко М. К. Закономірності інноваційного економічного розвитку в умовах ринкових відносин // Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наук. фахове вид. 2015. Вип. 8. С. 761–766. URL: <http://global-national.in.ua/issue-8-2015/16-vipusk-8-listopad-2015-r/1535-gnatenko-m-k-zakonomirnosti-innovatsijnogo-ekonomichnogo-rozvitku-v-umovakh-rinkovikh-vidnosin> (дата звернення 02.10.2017) (0,45 друк. арк.).

10. Гнатенко М. К. Мотиваційне забезпечення активізації регіонального інноваційного розвитку // Управління розвитком. 2015. № 1. С. 31–36 (0,45 друк. арк.).

11. Гнатенко М. К., Кайлюк Є. М. Організація інтеграційної взаємодії учасників регіонального інноваційного процесу // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. № 3 (03). С. 100–104 (0,5 друк. арк./ 0,3 друк. арк.; *внесок автора*: розробка пропозицій щодо організації інтеграційної взаємодії учасників регіонального інноваційного процесу).

12. Гнатенко М. К. Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проектів екологічної спрямованості // Соціальна економіка. 2016. № 2. С. 17–22 (0,5 друк. арк.).

13. Гнатенко М. К., Кондратенко Н. О. Оцінка ефективності реалізації регіональної інноваційної політики // Управління розвитком / ХНЕУ. Харків, 2016. №4 (186). С. 72–78 (0,5 друк. арк./ 0,25 друк. арк.; *внесок автора*: визначення сутності регіональної інноваційної політики, розробка пропозицій щодо системи планування, моніторингу соціально-економічної результативності та ефективності виконання регіональної інноваційної політики за допомогою збалансованої системи показників.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

14. Gnatenko M. Regional aspects of environmental & economic evaluation of innovative-investment projects impact // Nauka i studia. 2013. № 19 (87). P. 5–11 (0,5 друк. арк.).

15. Гнатенко М. К. Державна підтримка інноваційного розвитку в контексті сталого розвитку регіонів // Молодий вчений : наук. журн. 2016. №11 (38). С. 566–571. (0,45 друк. арк.).

16. Gnatenko M., Kondratenko N. Kharkiv region investment activity increasing // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

2017. № 3 (104), ч. 2. С. 53–58 (0,5 друк. арк./ 0,25 друк. арк.; *внесок автора*: проведення аналізу існуючих умов та напрямів підвищення інвестиційної активності Харківського регіону на основі використання наявного економічного та інвестиційного потенціалу).

Праці апробаційного характеру

17. Гнатенко М. К. Проблеми правового регулювання інноваційної діяльності в регіоні // Матеріали XXXV научно-технічної конференції преподавателей, аспирантов и сотрудников Харьковской национальной академии городского хозяйства. Харьков, 2010. Ч. 3 : Экономические науки. С. 89–90 (0,1 друк. арк.).

18. Гнатенко М. К. Механізми реалізації державної інноваційної політики // Збірник матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції: «Стратегії інноваційного розвитку: бізнес, наука, освіта», Харків, НТУ «ХП», 7–10 квіт. 2010 р. Харків, 2010. С. 95–98 (0,12 друк. арк.).

19. Гнатенко М. К. Регулювання інноваційних процесів на рівні регіонів // Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва Харків, 2010. С. 181–183 (0,1 друк. арк.).

20. Гнатенко М. К. Формування інноваційної інфраструктури в регіонах України // Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни : між нар. наук.-практ. конф., 16–17 лютого 2011р. / Макіїв. економ.-гуманітарний ін-т. Макіївка, 2011. С. 156–158 (0,1 друк. арк.).

21. Гнатенко М.К. Організаційні аспекти контролю виконання інноваційних проектів // Стратегії інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта: зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. конф. Харків, НТУ «ХП», 6–9 квіт. 2011 р. Харків, 2011. С. 95–97 (0,12 друк. арк.).

22. Гнатенко М. К. Регіональний інноваційний комплекс як об'єкт державного управління // Матеріали XXXVI научно-технічної конференції преподавателей, аспирантов и сотрудников Харьковской национальной академии городского хозяйства. Харьков, 2012. Ч. 3 : Экономические науки. С. 49–51 (0,1 друк. арк.).

23. Гнатенко М. К. Особливості економічної оцінки інноваційних проектів на рівні регіону // Формування конкурентоспроможної економіки: теоретичні, методичні та практичні засади : матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 26–27 квіт. 2012 р. : в 2 ч. Тернопіль, 2012. Ч. 1. С. 171–173 (0,12 друк. арк.).

24. Гнатенко М. К. Регіональне управління в системі підтримки інноваційної діяльності // Менеджмент міського та регіонального розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 28-29 берез. Харків, 2013. С. 61–63 (0,1 друк. арк.).

25. Гнатенко М. К. Регіональні аспекти активізації структурно-інноваційних трансформацій національної економіки // Економічний розвиток України в сучасному просторі і часі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 жовт. 2013 р., присвяч. видат. ученому-економісту О. Г. Ліbermanу. Харків, 2013. С. 56–58 (0,13 друк. арк.).

26. Гнатенко М. К. Інноваційна інфраструктура в забезпеченні сталого розвитку регіонів // Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі : матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 29–30 квіт. 2014 р. Тернопіль, 2014. С. 159–160 (0,1 друк. арк.).

27. Гнатенко М. К. Інтеграційні аспекти активізації інноваційної діяльності господарського комплексу регіону // Актуальні питання економічних наук : зб. матеріалів VII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 12–13 червня 2015 р.) /

Східноукраїнський інститут економіки та управління : у 2 ч. Запоріжжя, 2015. Ч. 1. С. 100–102 (0,1 друк. арк.).

28. Gnatenko M. K. Regional innovation policy // Реформування економіки держави та регіонів: технологічні та економічні аспекти : збірник тез наукових робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 19–20 червня 2015 р.) : у 2 ч. Київ, 2015. Ч. 1. С. 91–93 (0,1 друк. арк.).

29. Гнатенко М. К. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері // Економічні та інноваційно-інвестиційні процеси: стан та розвиток : зб. тез наук. робіт учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 25–26 берез. 2016 р.) / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». Одеса, 2016. С. 62–64 (0,12 друк. арк.).

30. Гнатенко М. К. Державна підтримка регіонального розвитку // Сталий розвиток в умовах глобальних викликів : матеріали Всеукраїн. наук.-практ. інтернет конф., Харків, 7–8 квітня 2017 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова та ін. Харків, 2017. С. 63–65. (0,12 друк. арк.).

31. Гнатенко М. К. Формування державно-приватного партнерства при реалізації державних та регіональних цільових програм інноваційного розвитку // Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., 16–17 травня 2017 р., м. Одеса. Одеса, 2017. С. 149–151 (0,1 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Гнатенко М.К. Організаційно-економічні засади розвитку інноваційної діяльності регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, 2017.

У дисертаційній роботі отримано результати вирішення важливої наукової завдання організації регіонального інноваційного процесу та розроблено методичні підходи щодо формування організаційно-економічного забезпечення розвитку інноваційної діяльності регіону. Дано теоретичне обґрунтування економічної сутності, змісту та ролі регіональної інноваційної політики у процесах інноваційного розвитку. Розроблено методичний підхід до вибору інструментів регуляторного впливу на реалізацію інноваційних проектів екологічної спрямованості на регіональному рівні. Теоретично обґрунтовано сутність та особливості структурної побудови регіональної інноваційної ділової мережі як специфічної форми організації інноваційного розвитку. Розроблено методичні положення щодо вибору форми організації співробітництва між суб'єктами господарювання у ході реалізації інноваційних проектів в регіоні. Проведено структурування організаційного забезпечення кластерно-мережної взаємодії суб'єктів господарювання як складової процесу інноваційної діяльності регіону. Отримав розвиток методичний підхід до вибору організаційної форми побудови та реалізації державно-приватного партнерства у ході здійснення проектів і програм регіонального інноваційного розвитку.

Ключові слова: регіональні інноваційні процеси, державно-приватне партнерство, регіональний інноваційний розвиток, регіональний господарський комплекс, регіональна інноваційна ділова мережа.

АННОТАЦИЯ

Гнатенко М.К. Организационно-экономические основы развития инновационной деятельности региона. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика.– Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А.Н. Бекетова, Харьков, 2017.

В диссертационной работе получены результаты решения важной научной задачи организации регионального инновационного процесса и разработаны методические подходы к формированию организационно-экономического обеспечения развития инновационной деятельности региона. Дано теоретическое обоснование экономической сущности, содержания и роли региональной инновационной политики в процессах инновационного развития. Разработан методический подход к выбору инструментов регуляторного влияния на реализацию инновационных проектов экологической направленности на региональном уровне. Теоретически обоснована сущность и особенности структурного построения региональной инновационной деловой сети как специфической формы организации инновационного развития. Разработаны методические положения по выбору формы организации сотрудничества между субъектами хозяйствования в ходе реализации инновационных проектов в регионе. Проведено структурирование организационного обеспечения кластерно-сетевого взаимодействия субъектов хозяйствования, как составляющей процесса инновационной деятельности региона. Получил развитие методический подход к выбору организационной формы построения и реализации государственно-частного партнерства в ходе осуществления проектов и программ регионального инновационного развития.

Ключевые слова: региональные инновационные процессы, государственно-частное партнерство, региональное инновационное развитие, региональный хозяйственный комплекс, региональная инновационная деловая сеть.

ANNOTATION

Gnatenko M.K. Organizational and Economic Fundamentals of Regional Innovation Activity. – Manuscript.

The dissertation for the Ph.D. degree in Economics, specialty 08.00.05 - the development of productive forces and regional economy. – O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, 2017.

The results of solving an important scientific problem of regional innovation process organization as well as developing methodical approaches to the formation of organizational and economic support for the regional innovation activity development are achieved in the dissertation work.

The laws of innovative economic development under the market conditions are generalized, organizational forms and methods for regional innovation development state support are determined, and integration aspects of regional economic complex innovation activity revitalization are considered. The methodical provisions for the choice of priority forms for the organization of regional innovative cooperation of economic entities are developed on the basis of the generalization of the content of requirements to the implementation of economic relations according to the assessed state of both external and internal market, resource-production and innovation factors. Within the framework of

approaches aimed at creation, maintenance and development of long-term partnerships in the regional innovation activity area, the feasibility of using the network concept has been substantiated.

The theoretical approach to establishing the essence of the regional business network as the only coordinated open and self-regulatory system based on the balance of competitive-cooperative interaction is substantiated, taking into account the differences in the nature and quality of innovative cooperation between economic entities of various sectors of the regional economy. The estimation of innovative activity is given and directions of business entities innovation activity revitalization are determined for different regions of Ukraine, the analysis of innovative potential as well as the determination of possibilities of state support for scientific and innovative development of Ukrainian regions are conducted, the methodical approach for an estimation of innovation-investment projects realization efficiency at the regional level is offered. The use of the developed methodological approach to assessing the scientific, technical and innovation levels of regional development has made it possible to identify powerful and most promising Ukrainian regions, the leaders in the innovation field. A methodical approach has been developed to justify the regional priorities of innovative projects selection and to determine the most appropriate forms of state regulation for environmental innovation projects implementation at the regional level.

The statement, that one of the main factors of scientific and innovative activity intensification as a factor of ensuring sustainable social and economic development of Ukraine and its regions is the creation of the structure of public administration with a clear distribution of functional responsibilities of its departments concerning the scientific and innovative activities coordination, is substantiated. The constituent parts and approaches to the evaluation of the regional innovation policy implementation effectiveness are determined.

The methodical approach to the strategic planning of the integrational cooperation of the regional innovation process participants is offered, organizational support for the formation of public-private partnership in the implementation of state and regional target programs of innovative development is developed.

The set of the study findings solves an important scientific problem related to the development of theoretical and methodological provisions, scientific and practical recommendations concerning the organization of the regional innovation activities development.

Keywords: regional innovation processes, public-private partnership, regional innovation development, regional economic complex, regional innovation business network.

Підп. до друку 06.11.2017 р.
Друк на ризографі
Зам. № 9985

Формат 60×84/16
Ум. друк. арк. 0,9
Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017 р.